

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14.11.2007, sp. zn. 8 Tdo 1276/2007, ECLI:CZ:NS:2007:8.TDO.1276.2007.1

Číslo: 26/2010

Právní věta: Znak „svádění“ u trestného činu ohrožování výchovy mládeže podle § 217 odst. 1 písm. a) tr. zák.*) nezahrnuje jen jednání, které má delší dobu trvající nebo opakující se charakter, ale může být naplněn i tehdy, když se pachatel pouze v jednom případě vůči osobě mladší osmnácti let dopustil mimořádně závažného jednání, které pro ni má do budoucna natolik nepříznivý vliv, že je způsobilé ovlivnit její morálku a vyvolat u ní společensky nežádoucí přístupy k obecně uznávaným společenským pravidlům, posunout mimo obvyklé normy její sexuální život, či vytvořit předpoklady pro její závadové chování a nemravný život. *) Poznámka redakce: Nyní podle § 201 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 14.11.2007

Spisová značka: 8 Tdo 1276/2007

Číslo rozhodnutí: 26

Číslo sešitu: 5-6

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Ohrožování mravní výchovy mládeže

Předpisy: § 217 odst. 1 písm. a) tr. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud odmítl dovolání, které podal obviněný V. T., proti rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 15. 8. 2007, sp. zn. 3 To 466/2007, který rozhodl jako soud odvolací ve věci Okresního soudu v Českém Krumlově vedené pod sp. zn. 10 T 4/2007.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Okresního soudu v Českém Krumlově ze dne 11. 4. 2007, sp. zn. 10 T 4/2007, byl obviněný V. T. uznán vinným jednak trestným činem pohlavního zneužívání podle § 242 odst. 1 tr. zák. a jednak trestným činem ohrožování výchovy mládeže podle § 217 odst. 1 písm. a) tr. zák., a to pro jednání, kterého se podle popsanych skutkových zjištění dopustil tak, že přesně nezjištěného dne v měsíci červnu 2006 nejpozději do 20. 6. 2006 ve svém bytě na adrese L. osahával nezletilého M. S., držel ho za pohlavní úd, sám přitom onanoval, ruku poškozeného si přikládal na svůj ztopořený pohlavní úd, který poté poškozenému zasunul do jeho análního otvoru, až nakonec u obviněného došlo k vyvrcholení.

Za toto jednání byl odsouzen podle § 242 odst. 1 tr. zák. za použití § 35 odst. 1 tr. zák. k úhrnnému nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání tří let. Podle § 39a odst. 2 písm. c) tr. zák. byl pro výkon tohoto trestu zařazen do věznice s ostrahou.

Z podnětu obviněným podaného odvolání Krajský soud v Českých Budějovicích jako soud odvolací rozsudkem ze dne 15. 8. 2007, sp. zn. 3 To 466/2007, podle § 258 odst. 1 písm. d), e) odst. 2 tr. ř. částečně zrušil uvedený rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o trestu a způsobu jeho výkonu a podle § 259 odst. 3 tr. ř. znovu rozhodl tak, že obviněnému při nezměněném výroku o vině uložil podle § 242 odst. 1 tr. zák. a § 35 odst. 1 tr. zák. úhrnný trest odnětí svobody v trvání dvaceti měsíců, pro jehož výkon jej podle § 39a odst. 3 tr. zák. zařadil do věznice s dohledem.

Proti tomuto rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích podal obviněný V. T. prostřednictvím obhájce JUDr. I. P. dovolání opřené o dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., jehož naplnění spatřoval v tom, že skutek nebyl správně právně kvalifikován zejména pro pochybnost, zda může dojít k jednočinnému souběhu trestného činu pohlavního zneužívání podle § 242 odst. 1 tr. zák. a trestného činu ohrožování výchovy mládeže podle § 217 odst. 1 písm. a) tr. zák. Dále obviněný namítl, že nebylo dostatečně objasněno, zda jednáním, které mu je kladeno za vinu, naplnil znak skutkové podstaty tohoto trestného činu podle § 217 odst. 1 písm. a) tr. zák. „svádí“ k zahálčivému nebo nemravnému životu osobu mladší 18 let. Obviněný vyjádřil přesvědčení, že podle gramatického významu uvedeného slovesa i z názvu trestného činu vyplývá, že zákon má na mysli jednání soustavné či opakované nebo takové intenzity, aby si poškozený osvojil nějaké škodlivé návyky či sklony, které vedou k morálnímu úpadku. Podle obviněného však k takto zákonem předpokládanému následku u poškozeného nedošlo, neboť se nelze jednoznačně opírat o závěry uvedené ve znaleckém posudku znalkyně z oboru školství a kultura - odvětví psychologie PhDr. R. Ch., že u poškozeného došlo k předčasnému nastartování psychosexuálního vývoje. Takový závěr obviněný označil za pochybný a především předčasný. Podle obviněného u poškozeného mohlo k jeho narušení dojít i vlivem negativního prostředí, v němž vyrůstal, když jeho matka střídala partnery a poškozený vyrůstal v dětských domovech, kde si děti sexuální zážitky osvojují dříve, než je obvyklé. Podle obviněného by o trestný čin podle § 217 odst. 1 písm. a) tr. zák. mohlo jít v případě, pokud by se obdobného jednání na poškozeném dopustil opakovaně, dlouhodobě, nebo kdyby mu způsobil nějaké trauma. K činu samotnému obviněný uvedl, že se nechal strhnout nahodilou situací, kterou neplánoval a neměl ani v úmyslu chlapce vysvléci. Obviněný neshledal ani podmínky proto, aby byl uznán vinným oběma trestnými činy, podle nichž je v napadených rozhodnutích jeho čin posouzen, protože u nich nepřichází do úvahy jednočinný souběh. Zmínil též nesprávnost uloženého trestu, který mu měl být vyměřen za jeden trestný čin jako samostatný trest, což se mělo odrazit i v jeho výměře, když by za dostatečný považoval trest nespojený s odnětím svobody.

Z uvedených důvodů obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud v neveřejném zasedání podle § 265r odst. 1 tr. ř. zrušil rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 15. 8. 2007, sp. zn. 3 To 466/2007, jakož i jemu předcházející rozsudek Okresního soudu v Českém Krumlově ze dne 11. 4. 2007, sp. zn. 10 T 4/2007, aby zrušil i další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a aby sám ve věci rozhodl tak, že ve výroku o vině neuvede trestný čin ohrožování výchovy mládeže podle § 217 odst. 1 písm. a) tr. zák., a podle toho mu vyměří podmíněný trest odnětí svobody.

Dovolání obviněného bylo dne 12. 10. 2007 doručeno Nejvyššímu státnímu zastupitelství k vyjádření podle § 265h odst. 2 tr. ř., které však své vyjádření Nejvyššímu soudu ke dni rozhodnutí o dovolání nezaslalo.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) nejprve shledal, že dovolání obviněného je přípustné podle § 265a odst. 1, 2 písm. a) tr. ř., bylo podáno osobou oprávněnou [§ 265d odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř.], v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.).

Při posuzování otázky, zda lze uplatněný dovolací důvod považovat za důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., Nejvyšší soud zjistil, že obviněný v podaném dovolání v zásadě uplatnil výhrady, které na označený dovolací důvod dopadají, protože stěžejní otázkou jeho námitek byla nesprávnost právní kvalifikace trestného činu ohrožování výchovy mládeže podle § 217 odst. 1 písm. a) tr. zák. V této souvislosti poukázal jednak na nedostatek formálního znaku „svádění“ k zahálčivému nebo nemravnému životu, a jednak na nemožnost posouzení tohoto trestného činu jako jednočinný souběh s trestným činem pohlavního zneužívání podle § 242 odst. 1 tr. zák. Obě vytknuté vady, na rozdíl od výhrad proti přiměřenosti uloženého trestu, pro který dovolání nelze podat z žádného ze zákonem označených dovolacích důvodů, jsou nepochybně právními otázkami, a proto ve vztahu k nim Nejvyšší soud dále zkoumal, zda je ohledně nich dovolání opodstatněné.

Se zřetelem na takto relevantně s označeným dovolacím důvodem uplatněné námítky je potřeba uvést, že trestného činu pohlavního zneužívání podle § 242 odst. 1 tr. zák. se dopustí ten, kdo vykoná soulož s osobou mladší než patnáct let nebo kdo takové osoby jiným způsobem pohlavně zneužije.

Trestného činu ohrožování výchovy mládeže podle § 217 odst. 1 písm. a) tr. zák. se dopustí, kdo vydá, byť i z nedbalosti, osobu mladší než osmnáct let nebezpečí zpustnutí tím, že ji svádí k zahálčivému nebo nemravnému životu.

K námitce obviněného ohledně vzájemného vztahu trestného činu ohrožování výchovy mládeže podle § 217 odst. 1 písm. a) tr. zák. a pohlavního zneužívání podle § 242 odst. 1, 2 tr. zák., je potřeba říci, že tato otázka již byla v soudní praxi vyřešena zásadně tak, že skutek pachatele, který se dopouští trestného činu pohlavního zneužívání, je nutno vždy hodnotit i z hlediska, zda současně nenaplnuje znaky trestného činu ohrožování mravní výchovy mládeže podle § 217 tr. zák. (srov. Bulletin Nejvyššího soudu ČSR č. 3/1981- 3, viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 23. 2. 1979, sp. zn. 3 Tz 5/1979). Obecně přitom platí, že jednočinný souběh trestných činů pohlavního zneužívání podle § 242 odst. 1 tr. zák. a ohrožování mravní výchovy mládeže podle § 217 odst. 1 tr. zák. je možný (srov. č. 64/1978 Sb. rozh. tr.). Toto pravidlo vyjadřuje, že jednočinný nestejnorodý souběh uvedených dvou trestných činů není vyloučen, a je tudíž na okolnostech konkrétního případu, zda jsou skutkově prokázány takové okolnosti, které svědčí o tom, že pachatel jedním skutkem naplnil skutkové podstaty obou uvažovaných trestných činů.

Obviněný závěr, že se o jednočinný souběh v daném případě nemůže jednat, staví na svém názoru, že s ohledem na okolnosti činu a skutečnosti podávající se z obsahu spisu, činem, který mu je kladen za vinu, nedošlo k naplnění skutkové podstaty trestného činu ohrožování výchovy mládeže podle § 217 odst. 1 písm. a) tr. zák.

Je však potřeba uvést, že pod znak skutkové podstaty „svádění“ k nemravnému životu ve smyslu § 217 odst. 1 tr. písm. a) tr. zák. spadá nejen přímé vyzývání, ať slovem nebo skutkem, nýbrž i takové jednání pachatele před osobou mladší osmnácti let, které může u ní, a to i při jejím pasivním chování, vyvolat takové zájmy a návyky, které zpravidla vedou k zahálčivému nebo nemravnému životu (děti totiž napodobují chování dospělých, a to i neuvědoměle). Nezáleží na tom, zda osoba mladší osmnácti let již před takovým jednáním pachatele nemravný život vedla, poněvadž jednání pachatele v ní tyto negativní návyky utvrzuje a posiluje. Musí jít z povahy věci o úmyslné jednání, které se podobá návodu a svou povahou musí být způsobilé nepříznivě ovlivnit osobu mladší osmnácti let. Zpravidla se za takové chování považuje působení trvajícím delší dobu, případně působení projevující se opakovaným jednáním (srov. 25/1980 Sb. rozh. tr.), může ale jít i o jednorázové jednání nebo krátkodobé působení, které svou intenzitou a ovlivněním sváděné osoby má stejný účinek jako působení opakované nebo po delší dobu trvajícím (Šámal, P., Púry, F., Rizman, S. Trestní zákon. Komentář. II. díl. 6., doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, 1283 s.).

Z uvedeného je zřejmé, že znak „svádění“ nezahrnuje jen takové jednání, které má delší dobu trvajícím nebo opakujícím se charakter, ale může být naplněn i tehdy, když se pachatel jen v jednom případě

vůči osobě mladší osmnácti let dopustil jednání, které pro ni má do budoucna natolik nepříznivý vliv, že ovlivní její morálku a může přivodit její závadové chování. Je tomu však jen tehdy, pokud se jednalo o mimořádně závažné a svým charakterem vysoce intenzivní jednání, které na takovou osobu natolik negativně zapůsobilo, že zásadně posunulo její další vývoj směrem k nemravnému životu. Pro úplnost lze připomenout, že za nemravný život se považuje život, který je veden v rozporu se základními morálními pravidly, mimo rámec slušnosti, spořádaného života, řádných rodinných a sexuálních vztahů, atd. Takovým jednáním musí dojít k tomu, že pachatel tuto svou oběť vydal v nebezpečí zpustnutí, tj. že takovým jednorázovým činem vytvořil situaci, při níž si vytvořila škodlivé návyky, které mají neblahý a nepříznivý dopad pro její další vývoj a vedou k úpadku její osobnosti, která se nadále vytváří v rozporu se zásadami slušnosti a obecně za správné uznávanými a vnímanými pravidly.

V této souvislosti je vhodné, z hlediska obecně platných poznatků o následcích sexuálního zneužívání dítěte poukázat na to, že reakce na traumatizující situaci jsou rozdílné v závislosti na povaze zneužívané osoby, na její momentální i dřívější situaci a na její dosavadní zkušenosti v sexuální oblasti. Následky se dělí na krátkodobé a dlouhodobé. Mezi ty, které patří do první skupiny, lze především zahrnout okamžitou reakci na neblahé jednání, a patří sem zejména strach, obavy, depresivní pocity, bezmoc, ale i změna sexuálního chování až ovlivnění sexuálního vývoje, a projevují se např. v exhibicionismu, zvýšeném sexuálním chování atd. K dlouhodobým následkům se řadí kromě jiných přetrvávající labilita, zvýšená úzkostnost, též i promiskuita a prostituce (srov. Raboch, J., Sovák, Z.: Sexuálně zneužívané děti. 1. vyd. Praha: Psychiatrické centrum, 1995).

S ohledem na okolnosti, které byly v daném konkrétním případě zjištěny, se obviněný činu, který mu je kladen za vinu, dopustil tím, že nezletilého M. S. osahával, držel ho za pohlavní úd a sám přitom onanoval, ruku poškozeného si přikládal na svůj ztopořený pohlavní úd, který poté poškozenému zasunul do jeho análního otvoru, až nakonec u obviněného došlo k vyvrcholení.

Tyto skutečnosti, jakož i další, které z obsahu spisového materiálu vyplývají, soud prvního stupně posuzoval v souladu se závěry znaleckého posudku z oboru školství a kultura - odvětví psychologie zpracovaného znalkyní PhDr. R. Ch. Podle znalkyně lze u poškozeného spatřovat výrazný negativní následek v podobě předčasného nastartování psychosexuálního vývoje, přičemž je toto nebezpečí vyšší zejména proto, že rozumové schopnosti nezletilého odpovídají pásnu lehké mentální retardace, v jejímž případě je možnost ovlivnění vyšší, než je tomu u dětí rozumově vyspělých. Znalkyně zmínila, že na poškozeném bylo v průběhu trestního řízení konkrétně vidět, že termíny sexuality užívá bez zábran, což je důsledek toho, že se se sexem setkal v době, kdy na to ještě nebyl zralý. Přijal to jako určitou zkušenost, a podle toho se může jak verbálně tak i fyzicky chovat. Ve znaleckém posudku rovněž uvedla, že u poškozeného byly shledány znaky svědčící o tom, že v důsledku činu obviněného u něj k nepříznivému ovlivnění psychosexuálního vývoje došlo.

Kromě těchto okolností, na které vedle popsaného skutkového děje ve svém rozhodnutí poukázal soud prvního stupně, byly z výsledků provedeného dokazování zjištěny další skutečnosti, jež mají rozhodný význam pro posouzení právě toho, jaký dopad na poškozeného čin obviněného měl. Nejvyšší soud především považuje za nutné zdůraznit, že podle znalkyně PhDr. R. Ch. je osobnost nezletilého celkově sociálně a emočně nezralá a infantilní, s výraznými disharmonickými vývojovými tendencemi, které vytvářejí terén pro poruchy chování. Jako subnormní u něj byly zjištěny zejména všeobecná informovanost a sociokulturní rozhled, jeho vnější projevy mají impulzivní charakter se slabou korekcí nevhodných jevů. Sexuální aktivity s obviněným negativně ovlivnily jeho přirozený psychosexuální vývoj ve smyslu jeho akcelerace či naopak blokace adekvátních projevů pro tuto oblast.

Na základě všech těchto skutečností Nejvyšší soud shledal, že v tomto projednávaném případě u nezletilého M. S., kterému v době činu bylo 11 roků, došlo vlivem trestného jednání obviněného, a

těž i s ohledem na mentální retardaci, kterou je postižen, k výraznému zásahu do jeho dalšího psychosexuálního vývoje. Zejména zkušenost s masturbací obviněného, a poté na vlastním těle prožité zavedení údu obviněného do konečníku, a po něm u obviněného nastalý výron semene, který nezletilý pocítil i na svých rukou, u nezletilého byly prožitky zcela nepřiměřené jeho věku a jeho dosavadní sexuální nezkušenosti. Tyto nevhodné praktiky výrazně do budoucna poznamenaly přístupy nezletilého k sexualitě, především proto, že šlo o hrubé chování stojící zcela mimo jeho dosavadní oblast chápání, že sexuální projevy obviněného byly jeho prvními zkušenostmi z oblasti pohlavních kontaktů. Negativní důsledek, který se již konkrétně i při krátkosti času, který od události uplynul, neboť dlouhodobé následky se projevují u postižených zneužitých obětí až jako určité změny v dospělosti, je zřejmý již v tom, že nezletilý termíny spojené se sexualitou v průběhu trestního řízení používal bez zábran. I když se u nezletilého výrazně neprojevily jiné z krátkodobých důsledků, neboť nebylo prokázáno, že by nezletilý trpěl depresí, strachem z obviněného, atd., nelze tuto skutečnost hodnotit tak, že by nenastaly dlouhodobé následky. Podle znalkyně PhDr. R. Ch. je totiž pro další život nezletilého rozhodné, že uvedený zážitek se pro něj může stát jistým vzorcem pro jeho další sexuální vývoj, a to především s ohledem na to, že jde o mentálně retardované dítě. Pro takto postižené děti je totiž typické, že opakují to, co je druhý naučí, aniž by byly schopny posoudit, zda je to pro jejich věk vhodné či nikoli.

Pro závěr o tom, že na další vývoj nezletilého mělo trestné jednání obviněného neblahý dopad svědčí i to, že když nezletilý popisuje sexuální chování obviněného, vždy je spojuje s tím, že od obviněného v této souvislosti obdržel 20 Kč. Tento vztah lze v nezletilém uváděném průběhu celého děje shledávat celkem ve třech případech, poprvé když popisoval, že „...před tím jsem u dospělého chlapa takhle velkého pindoura neviděl. Pak mi za to obviněný dal 20 Kč, a šel jsem domů...“, v jiné části této výpovědi nezletilý uvedl, „...mě se to nelíbilo, já jsem mu říkal, aby toho nechal, a ať mě pustí domů, on říkal, ještě chvíli. Pak mě pustil domů, dal mi 20 Kč a řekl mi, abych to nikomu neříkal...“. Obdobně tuto událost popsal i ve třetím útržku uváděného prožitku, v němž rovněž svůj odchod domů po sexuálním chování obviněného spojil s tím, že mu dal obviněný uvedenou částku.

Ze všech uvedených skutečností plyne, že tím, že nezletilý prožil ve velmi nízkém věku, kdy byl duševně i rozumově zcela nepřipraven pro jakékoliv sexuální kontakty, homosexuální styk, který byl pro něj nečekaným zážitkem s nepříjemnými až bolestivými pocity, šlo o prožitek natolik závažný, že další vývoj nezletilého mohl posunout od heterosexuálních vztahů k homosexuálnímu chování. To lze dovodit ze shora rozvedených skutečností, jakož i z obecných poznatků, že při mentální retardaci dochází k opakování chování, které vidí takto postižená osoba u jiných. Pro nezletilého může být čin obviněného tím spíše motivujícím chováním právě proto, že šlo o jeho první sexuální kontakt, což při jeho duševní nevyzrálости a zaostalosti může způsobit sklon k projevům homosexuality. Současně je však nutné zdůraznit i nezletilým uváděnou vazbu tohoto styku s dospělým mužem na finanční odměnu, což ve svém důsledku nevyklučuje možnost rozvinutí sklonu k prostituci, která, jak je shora uvedeno, bývá též dlouhodobým důsledkem pohlavního zneužití nezletilé osoby.

Z pohledu uvedených souvislostí se pak jeví námitka obviněného, že takto zjištěné následky u nezletilého nebyly zapříčiněny jeho chováním, které mu je kladeno za vinu, ale v důsledku špatného výchovného prostředí jak v rodinném kruhu, kde matka jeho výchovu nezvládala, tak i v rámci ústavní výchovy, do níž byl od počátku roku 2005 z rozhodnutí soudu umístěn, zcela nepřipadná. Jak totiž z výpovědi znalkyně PhDr. R. Ch. učiněné při hlavním líčení vyplývá, zájem nezletilého o sexualitu, který je zřetelný po činu obviněného, nebyl shledán při jeho pobytech v ústavních a ve výchovných zařízeních. Z materiálů, které měla znalkyně při zpracování znaleckého posudku k dispozici, jsou zřejmé poruchy v chování nezletilého, ale nejsou v těchto podkladech popsány žádné sexuálně motivované problémy. Naopak dospěla ke zjištění, že všechny jeho popisy, které se týkají sexuálních projevů, se vztahují k předmětnému zážitku s obviněným a přímo s ním korespondují.

Na základě všech těchto zjištění a rozvedených úvah Nejvyšší soud shledal, že Krajský soud v

Českých Budějovicích nepochybil, pokud po přezkoumání napadeného rozsudku soudu prvního stupně dospěl k závěru, že právní kvalifikace ve výroku rozsudku soudu prvního stupně popsaného skutku ohledně trestného činu ohrožování výchovy mládeže podle § 217 odst. 1 písm. a) tr. zák., proti němuž obviněný v rámci svého dovolání brojil, je správná. Ze všech popsaných souvislostí plyne, že obviněný uvedeným trestným jednáním naplnil znaky tohoto trestného činu, a to i pokud jde o znak „svádění k nemravnému životu“, protože i přesto, že šlo o jednorázové jednání, bylo natolik intenzivní a na nezletilého mělo do budoucna negativní vliv, že z něho plynoucí účinek je zcela srovnatelný s těmi, které nastanou při působení opakovaném a po delší dobu trvajícím.

Nejvyšší soud proto shledal, že právní kvalifikace jednání obviněného V. T., tak jak byla učiněna Okresním soudem v Českém Krumlově je správná a zcela odpovídající zákonu. Pokud byl obviněný uznán vinným trestným činem pohlavního zneužívání podle § 242 odst. 1 tr. zák. (proti němuž dovolací námitky obviněného nebyly zaměřeny) a současně bylo správně posouzeno, že naplnil všechny znaky skutkové podstaty trestného činu ohrožování výchovy mládeže podle § 217 odst. 1 písm. a) tr. zák., u nichž, jak bylo výše uvedeno, jednočinný souběh je možný, a v tomto konkrétním případě není žádnými skutkovými okolnostmi vyloučen, byly obě právní kvalifikace použity v souladu se zákonem.